

סודו הכמוס של החכם

מחלון ביתו צפה הגאון והמקובל הקדוש רבי משה גלאנטי תור המזדחל מול פתח טירתו של החכם הערבי, והפליאה מילה את ליבו. מניין יודע החכם לנבא לכל אחד מהם מה יעלה בגורלו של יקירו החולה? בקיאותו העצומה של החכם רבי משה בים החכמה, הייתה לשם דבר. מעטים זכו לגעת בחכמות הצפונות בהן שוטט ברעיונו תוך פרישות והתבודדות. מעטים עוד יותר, זכו לשלמות שקנה בשבע החכמות הכלליות שהן מקור כל החכמות. גם חכמות אלו, לא הקנו לו את היכולת לומר לאנשים 'זה יחיה וזה ימות!', 'כרבי חנינא בן דוסא בשעתו. ואילו השייך הערבי הנצור בביתו, יודע מה יעלה בגורלו של כל אדם. כדי לעמוד על הסוד הכמוס, יהיה עליו לבוא עם השייך בדברים. אך השייך מבוצר אחורי סורג וברית. יחידי סגולה זכו לזון את עיניהם מתואר פניו. משרתו של רבי משה נשלח לקרוא לראש הקהילה. הוא לא נא בטובתך, לסור לבית החכם ולספר לו, כי חכם היהודים, רבי משה גלאנטי מבקש לשוחח עימו... גם החכם הערבי שמע את שמעו של רבי משה, ושמוח על הזדמנות ליהנות מחכמתו. השיחה בין השניים גלשה עד מהרה לנתיבי החכמה הגנוזה, והחכם נוכל כי אין סוף לחכמתו של בן שיחו. אחי! ביקש בתחנונים, הוא לא נא לפקוד את ביתי אחד לשבוע, כדי שאוכל ליהנות מחכמתך! בחלוף יומיים בלבד עצרה על פתח ביתו של רבי משה כרכרה הדורה שהגיעה להביאו אל החכם. געגעועי של החכם לחכמתו של הרב, מאיימת להטריף את דעתו! סיפרו המשרתים... אט אט הפכו הביקורים למפגשים קבועים במהלך התוודע החכם לשליטתו של רבי משה במכמני שבעת החכמות. איש אלוקים! בכה בדמעות, עבדך הקטן לא זכה אלא לשש מן החכמות. אנא ממך, הכנס אותי בשערי החכמה השביעית... רבי משה שתק לרגע. ידידי היקר! את החכמה השביעית רכשתי בעמל רב. לא אמכרנה חינוס... כל הון שתשית עלי, עלוב יהיה לעומת תשוקתי האדירה! – קרא החכם ונפל לרגלי רבי משה. לא אל כסף תקוותי! חשף רבי משה את סודו. רצוני שתלמד אותי חכמה אחת שידועה לך ונסתרת ממני! היש דבר כזה? התפלא הערבי. כן! אמר הצדיק. חרף ביקאותי בחכמות, לא זכיתי לומר לאנשים 'זה חי וזה מת'!... עננה חלפה על פניו של השייך... זהו דבר שלא ייתכן לגלות לשום נברא

בעולם... מושבע אנוכי על כך מאבותי! רבי משה לא הניח: גם אני משובע מאבותי שלא לגלות את החכמה השביעית. אך בוודאי לא התכוונו שלא אגלנה לצורך רכישת חכמה אחרת. גם אבותיך לא כיוונו למנוע ממך את גילוי החכמה לצורך חכמה אחרת... החכם התרצה. אך לשם כך יהיה עליך, לסור לביתך, ומתוך תשובה וחרטה גדולה כי אין איש צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, לפתוח בתענית שתימשך על פני יומיים רצופים. אז תבוא אלי ואדע את אשר אעשה. באפס כוח הופיע רבי משה בביתו של השייך, וזה הובילו ברגליים כושלות לעבר דלת נסתרת. הנה, לכאן הוא נכנס כל פעם שמזכירים באוזניו חולה! – חלפה מחשבה בלב הצדיק. מאחורי הדלת התגלה פרדס קסום ובטבורו מעיין מים מפכים בעוז. לצד הבריכה ניצב ספסל ועל גביו שתי חליפות שמלות צחורות והדורות מאוד... כעת נטבול ונהרר בתשובה מאוד... עטופים בשיראין הלבנים, משך השייך את החכם אל פאתי הגן, שם ניצב ארמון מפואר שלא נראה כמוו ליופי. דלתותיו כסף טהור משובצות באבני יקר וריחות משכרים נודפים מעבריו. מכוסה שתיקה קרב החכם אל הדלתות ופתחם לאט ובעדינות. היופי שנחשף באתו רגע הלם בצדיק. ברקים משובבים של אבני ספיר מתנוצצים על מרבדי זהב ונמסכים בארגמן בוהק כדם ניגר... מול פתח הבית ניצב היכל סגור, ועל פניו פרוכת משובצת בכל חמודות שבעולם. בא נשתחוה נכרעה נברכה!... פקד השייך וליבו של הצדיק פג. מי יודע מה ספון בתוך ההיכל... האם אשתחוה בפני עבודה זרה?! "שווייתי ה' לנגדי תמיד" מיהר רבי משה לצייר טרם נפל אפיים אצרה. אז הוא שמע את קולו של החכם, שבור, כנוע, ומתרפס. כעת, גש ופתח את ההיכל! רבי משה קרב בלא כוח. הסיט את הפרוכת ו... פתח את הדלתות. אותיות שחורות וענקיות הזדקרו מול עיניו. "שווייתי ה' לנגדי תמיד". מתחת לציור שם ה', צוירה מנורה מופלאה, עין לא ראתה. תדע, אמר החכם בשפל קול, שזהו שמו של מי שאמר והיה העולם! - - - כשהאותיות מאירות, אני יודע שהאדם חי. כשענן מרחף עליהן, בידוע שלא יחיה. צאו וראו - אמר רבי משה - לאיזה כבוד זכה חכם אומות העולם בשביל שכיבד את השם!

כציפור נודדת מקינה

בימים אלו ממש, כשריחות סתיו משכרים ורווי כמיהה הולמים באפנו, מקיימים מיליוני מילוני בעלי חיים את הצו האלוקי: "לך לך מארצך"! אמנם, הם אינם בני אדם, אך לכל אחד מהם מלאך שמכה בראשו ואומר 'גדל!'. בעונה זו המלאך אומר "לך לך!" ואז אנו נחשפים באחת למסע הפלאות של בעלי הכנף החותך את כדור הארץ בקווים ססגוניים של חן ויופי. "מי ייתן לי אבר כיונה אעופה..." אם אך ניתן היה להשתכן בבקתה קטנה עם חלון גדול בעמק החולה, ולצפות בשעת בין ערביים סתויות בחזיון המרהיב המשתרע לצלילי שירת נשמה פילהרמונית... גלגל השמש נוטה מערבה, ואחר מספר משבי רוחות בין הערביים, מתעורר באחת משק הכנפיים האינסופיים... סנוניות וחסידות, שקנאים ושלדגים, נוסקים מבין השטחים המוריקים וצוללים באדווה מרשימה אל תוך מימי אגם החולה. כאן הם יעשו את הלילה הבא. אולי עוד כמה לילות שלאחריו. אחר ימשיכו אל תחנתם הסופית – אגם וויקטוריה שבקצה יבשת אפריקה. 3,000 קילומטרים מאילת. המניע לנדידה השנתית של חצי מיליארד בעלי כנף, הוא תלותם בזרמי אוויר חמים. לכך הם נוטשים בבא החורף את הארצות הקרות, וטסים להשתזף באפריקה. בינתיים הם צובעים את שמי ארץ ישראל, כמו גם את

מדבריותיה וחורשותיה, בצבעים עזים ומרהיבים. בין העופות הפוקדים את הארץ מידי שנה בשמרנות קנאית: החסידות; האנפות למיניהן; ביציניות שונות; חופיות ועופות מים אחרים. גם העגורים באים באלפיהם ולעיתים קולטת עדשת המשקפת עוף דורס נדיר הנוחת לרגע מנתיב טיסה עלום, כדי להחליף כוח ולטעום מתבואת הארץ. אחדים מהאורחים מאריכים קמעה את תקופת שהותם בארץ, ומקננים במקומות מוגדרים, כמו מדבר יהודה. בשטחי ארץ ישראל עצמם חולפים מספר נתיבי נדידה. בעמק בית שאן נמצא את השלדג הגמדי; דרוו הירדן; אדום החזה; סבכי שחור כיפה; עלווית; קנית ועוד. בריכות הדגים מהוות מוקד משיכה כשלעצמן עבור מגוון עופות מים וחובבי דגים. יפה לפוש בימים אלו בחיק צאלים על יובלי מים בצפונה של ארץ ישראל, ולהזין עיניים במחולות מחניים של עופות גדה וציפורי שיר. גם הצינף הקסום מספר את סיפורם המסתורי של התיירים המרתקים בעולם... אזור גוש דן למשל, קורא בין היתר: לבז; לדיה, לעקב, לעיטם לבן הזנב, לתנשמת, לינשוף העצים ולעוד המון אחרים. אך דווקא כאן בסביבה האורבאנית, נוכחות העופות לא נוחה במיוחד. מול להקת עופות נוסקת אל על לרוח היום, נפטיר בענווה: "כנף רננים נעלסה אם אברה חסידה ונוצה... כעת במרום תמריא תשחק לסוס ולרוכבו".

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת לך לך ח' מרחשוון תשע"ב | גליון 474

דברי הימים

רחל אימנו

"א חשוון הוא יום פטירת רחל אימנו ע"ה. קברה נמצא בדרך אפרת היא בית לחם, ומהווה בית תפילה לכל צרה וצוקה.

מדוע קבר יעקב את רחל על אם הדרך ולא במערת המכפלה? ראה יעקב אבינו שעתידות הגלויות לעבור דרך ארץ זו, קברה שם כדי שתשקיף בצער בניה ותבקש עליהם רחמים. ואכן, כשגלו ישראל על ידי נבוזראדן, עצרו על קברה ושפכו ליבם בדמעות. ולמן אותה שעה, כל אימת שילדיה בצרה, היא עומדת ומעתירה עליהם בבכי, כשם שנאמר: "כה אמר ה', קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להינחם על בניה, כי איננו". והקדוש ברוך הוא משיבה: "כה אמר ה', מנעי קולך מבכי ועינייך מדמעה, יש שר לפעולתך נאום ה', ושבו מארץ אויב".

ובמדרש אגדה: שהלכו האבות והאמהות לפייס את הקב"ה על שהעמיד מנשה דמות בהיכל, ולא נתפייס. נכנסה רחל, אמרה לפניו: ריבונו של עולם, רחמי מי מרובים, רחמיך או רחמי בשר ודם? הוי אומר, רחמיך מרובים! והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי?! ולא די ששתקתי, אלא שמסרתי לה סימוני. אף אתה, אם הכניסו בניך צרתך בביתך, שתוק להם! אמר לה, יפה למדת סנגוריה! וכך היא עומדת ומלמדת סנגוריה, עד שתקיים נבואת ירמיה: "ושבו בנים לגבולם".

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

הניסיון השלישי

שם טוב שייפקד בפרי בטן. ולא ידע כי בכך גרם לשינוי סדרי בראשית, שכן האישה לא הייתה מסוגלת לילדים מצד טבעה... משמים נגלה לו, כי עקב מעשהו זה הפסיד את חלקו לעולם הבא. אותו רגע נכנסה בו שמחה שלא מן העולם. האח! קרא באוזני בתו. מרגע זה אוכל להתחיל לעבוד את ה' יתברך על מנת שלא לקבל פרס!... יצאה בת קול: כעת זכית בכל חלקך חזרה!

הוא כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס! – מורים לנו חז"ל בפרקי אבות. לא רק 'שלא על מנת לקבל פרס', רק 'על מנת שלא לקבל פרס'. זו העבודה הגדולה והנאצלת ביותר. הבעל שם טוב שמח כשנודע לו שלא יקבל פרס, שכן כשיודעים על קבלת הפרס, קשה יותר לעבוד על מנת שלא לקבל פרס. על אחת כמה וכמה, כשהפרס הוא מיידי, משתלם וכדאי בצורה הזמינה ביותר.

אברהם אבינו, במסעו מחרן, נאלץ להתמודד מול קבלת פרס הכי כדאי שיכול להיות. מה יותר משתלם מלעזוב ארץ תלאובות, נווה תלאות ומרורות, לטובת ארץ מבטיחה הצופנת עושר יקר וגדולה. 'לך לך מארצך!' הייתה הקריאה. 'להנאתך ולטובתך!' יהיה לך כל טוב שבעולם. ומאותו רגע התחיל הניסיון המר, לקיים את הציוי על מנת שלא לקבל שום פרס. רק כדי לקיים את מאמר ה' מתוך כניעה וצייתנות.

ה' אומר לאברהם: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". רש"י מפרש: 'לך לך, להנאתך ולטובתך', והולך ומונה את כל הטובות שמבטיח הקב"ה לאברהם בגין עזיבתו את ארץ מולדתו.

בפרקי דרבי אליעזר מחשיב את מסעו זה של אברהם אבינו, כניסיון השלישי, מתוך עשרה ניסיונות שנתנסה בהם. והקושיה עולה מאליה: תקופת מגורי אברהם בחרן לא הייתה סוגה בשושנים, בלשון המעטה. מעט מהתלאות הפוקדות אותו שם מתוארים בדברי חז"ל: 'כשנולד אברהם בקשו כל גדולי מלכות והקוסמים להרגו ונחבא בבית הרן שלש עשרה שנה וכו', נחבש בבית האסורים עשרה שנים ולאחר עשר שנים שלחו והביאו אותו אצל נמרוד והשליכוהו לתוך כבשן האש וכו'. החיים בארץ העתידיה לעומת זאת, צופנים עברו אך טוב וחסד. עושר, בנים, פרסום. היכן אם כן נעוץ הניסיון? האם ישנה סיבה בעולם שעשויה להניא את אברהם מן המהלך הפשוט והמתבקש?

היה זה בעצם מסעו המפורסם של הבעל שם טוב הקדוש לארץ ישראל. אחר הצלתו ברגע האחרון מן הסערה הנוראה בים בעקבותיה חזר בו מתוכניתו, הגיע לאיסטנבול שבטורקיה והתאכסן בבית יהודי עשיר. היהודי הלז היה חשוך בנים שנים ארוכות, ומשום מעשה שהיה, גזר הבעל

ר"ת	יציאית השבת	כניסת השבת	
18:04	17:25	16:12	ירושלים
18:01	17:26	16:26	ת"א אשדוד
18:01	17:24	16:16	חיפה
18:05	17:28	16:30	ב"ש

השיעור השבועי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34, רובע י"ב, אשדוד. פרטים נוספים בטל: 08-8679897

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע, לאחר הרשמה במייל: info@shoovaisrael.com
כמו כן ניתן לקבל במייל את דבר התורה היומי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א
לאחר הרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

הצלת המלוכה

בפסוק "מזמור לדוד נאום ה' לאדוני", דרשו חז"ל בפרק חלק: אמר רב חנה בר לואי, אמר שם לאליעזר: כשבאו עליכם מלכי מזרח ומערב, אתם, כיצד עשיתם? אמר לו: הביא הקדוש ברוך הוא לאברהם והושיבו מימינו והיינו משליכים עפר ונעשה חרבות, קשים, ונעשים חיצים. שנאמר: "מזמור לדוד, נאום ה' לאדוני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך" וכתוב "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו, ייתן לפניו גויים ומלכים ירד, ייתן כעפר חרבו כקש נדף".

מלחמת אברהם את המלכים אירעה המון שנים טרם מלוך דוד, ומה ראה דוד לשורר שיר מיוחד לה' בסיפור דברי המלחמה?

סיבת יציאת אברהם למלחמה, הייתה רצונו להציל את לוט בן אחיו שנשבה בידי המלכים. והנה כאשר הפך ה' את סדום ועמורה, נאמר בו בלוט "קום קח וגו' את שתי בנותיך הנמצאות", וגילו לנו חז"ל טיבה של מציאה זו: "מצאתי דוד עבדי" היכן מצאתי? בסדום, שהלא מאותן שתי בנות הנמצאות עמדו רות המואבייה ונעמה העמונית שמהן נתגלגלה לידת דוד מלך ישראל. בזכות מציאה זו ניצול לוט.

הרי כשניצח אברהם אבינו את המלכים, הציל בכך את נצר מלכות בן ישי, ועל זה היה דוד המלך משורר להשי"ת. זו אפוא משמעות סיום הכתוב: "מטה עוזך ישלח ה' מציין", שמאותה מלחמה הרוויח אברהם שבט מלכות. (כסף מזוקק)

חלק הנערים

"ויאמר אברם אל מלך סדום: הרימותי ידי אל ה'... אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך... בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו איתי, ענר אשכול וממרא, הם ייקחו חלקם".

כמה עמקות וקדושה היו באמירה זו של אברהם אבינו, על ידם זכינו לכמה וכמה מצוות, כמבואר במדרש: 'אמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, אתה אמרת 'אם מחוט', חייך שאני נותן לבניך מצות ציצית שנקרא חוט... אמרת 'ועד שרוך נעל', חייך שאני נותן לבניך מצוות רצועה של תפילין...

מפליאה אפוא סיומת דבריו של אברהם אבינו: 'בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו איתי... הם ייקחו חלקם'. אם כל כך חשוב ונחוץ לא לקחת, מדוע לא לאסור גם על הנערים, הלא המה התלמידים?

הנה לנו אחד מיסודות משנת החינוך: חינוך אינה פעילות כוחנית! מעבר למה שאדם מצווה להפריש את בנו מאיסור, מלאכת החינוך החיובית שהיא הנחלת המידות הטובות והקניית ערכי המוסר, אינה מלאכה שנעשית בכפייה. הכוחנות בשדה החינוך, אינה מעבר לביטוי חד לכישלון המשימה.

תבטי בסידור! לא ככה... עם האצבע בפנים! לאן אתה מטייל? מה חיפשתי בחוץ?!... תגיד, בשביל זה באים לבית הכנסת?! עיניים קטנות מפוחדות בוהות באותיות השחורות והגדולות, ומבחינות מן הצד כיצד האב המתוסכל משחרר פיהוק רחב. ידו נחה בחבטה על כתף שכנו לספסל ועיניו מתחננות לחדשה עסיסית. לרגע משליך מבט חטוף בילדון כדי לראות שנותר ממושמע להוראות, ובשנייה דבק בחיפושיו למשהו חם ומעניין שיפיג את שעמומו...

ניתן להניח שהמחזה הזה אינו זר לאף אחד מאיתנו. הוא מופיע כמעט בכל בית כנסת. אבות נמרצים יותר, מרחיקים לפעמים לכת לפעמים עד כדי הכאה. "דע לפני מי אתה עומד!" הם מסננים ואף לא טורחים להסתיר את עייפותם הגוברת. מובן לכל, שחינוך זה "יוכיח את עצמו". עד מהרה יגדל אב משועמם נוסף המבלה את התפילה בצעקות על ילדו.

המחנך האמיתי הוא אותו אב מצטנע, המפרש את שיחתו עם אלוקיו מתוך דמעות ותחנונים. נכון שהבן משחק קצת למטה, אבל מפעם לפעם עולה, מתקרב אל האב המתפלל ותולה עיניים מלאות כמיהה בדמותו המתנענעת. מתי, מתי אהיה גדול, שאוכל גם לדבר אל ה' כמו אבא?

כעת נדמיין את תלמידיו של אברהם אבינו, ניצבים כשמלקוח המלחמה בידם ותולים עיניים מעריצות במורם הגדול שניצב מול הרכוש הרב ואמר: לא! השלל בוער להם בין האצבעות ובכל ליבם מייחלים ליום שיוכלו גם הם לומר 'לא!', כמו מורם ורבים. זהו אכן חינוך.

מלך שלם, כהן לאל עליון, הוציא לחם ויין?"

אמנם, דברי הכתוב ירמזון לדרכם המופלאה של הצדיקים הקשורים זה לזה בעבודות אהבה וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה, וכל אימת שנפגשים שני צדיקים, ממהרים ללמוד את מעלת חבריהם כדי להוסיף חיילים בעבודת ה'. מעתה זהו שיעור דברי הכתוב: "ומלכי צדק מלך שלם" הלא הוא שם בן נח שהצטיין בעמל התורה, הוציא מאברהם אבינו, עמוד החסד - "לחם ויין", את מידת גמיילות החסדים והכנסת אורחים. "והוא", הלא הוא אברהם אבינו, הוא הוציא משם בן נח את מידת "כהן לאל עליון", מידת צדיק האמת הלן יומם ולילה בעומקה של הלכה.

(פנים מאירים)

"ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד"

על פי פשוטו קשה, שהיה לו לומר "רעים וחטאים מאוד לה'", ומהו "לה' מאוד"?

אך אנשי סדום, בנוסף לרשעותם ושחיתותם, היו גם צבועים כאותו שפושט טלפיים ואומר כשר אני. את סאת עוונותיהם היו עוטפים דרך קבע באצטלה של קדושה. "לה' מאוד" היו מפטירים אגב גלגול עיניים חסוד, כשבליבם שבע תועבות...

(הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן)

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביו

אמרו במדרש (רבה ל"ט ז') 'לך אני פוטר מכיבוד אב ואם ואין אני פוטר לאחר מכיבוד אב ואם'. הנה כי כן, התורה הקדושה פטרה את אברהם אבינו ממצות כיבוד אב ואם, לכאורה, עקב דרכיו הנלוזות של אביו, תרח. אמנם, הדברים מתמיהים: הלא תרח עשה תשובה כמבואר בחז"ל ("בר ל' ד') ושוב היה על אברהם אבינו לכבדו?! ואפילו לא עשה תשובה, הן חובת האדם לכבד את אביו היא משום חלקו ביצירתו, כשם שחייב לכבד את הקב"ה שבראו יש מאין, ותרח הלא השתתף ביצירתו בלי ספק!?

אך הנה פסקו חז"ל להלכה (ב"מ כ"ב). שכל המציל מן הארץ, 'הרי אלו שלו', שכבר נתיאשו הבעלים והפקירו את חלקם. אברהם אבינו הלא הושלך אל כבשן האש בהסכמת אביו מולידו. באותו פרק הפקיר תרח את חלקו באברהם שנכנס כל כולו ברשותו של הקדוש ברוך הוא, ושוב לא היה אברהם מחויב בכבודה כהוא זה...

(חתם סופר)

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לאל עליון"

על פי פשוטו של מקרא, המילים "והוא כהן לאל עליון" מוסבות על מלכי צדק שהוא שם בן נח. לאור זאת, יש לתמוה: משום מה ראה הכתוב לתאר את המעשה באמצע תיאור הדמות, וכך היה לו לכתוב: "ומלכי צדק

כסא של אליהו

מנהג מקובל אצל כל בני ישראל להכין בברית מילה כסא מיוחד לכבודו של אליהו הנביא מלאך הברית. 'כסא של אליהו' הוא קרוי. וכך מובא בפרקי דרבי אליעזר: מלכות אפרים מנעו מישראל את המילה, ועמד אליהו וקנא קנאה גדולה ונשבע על השמים שלא להוריד טל ומטר וכו'. אמר לו הקב"ה: לעולם אתה מקנא. קנאת בשטים על גילוי עריות, וכאן אתה מקנא. חיך שאין ישראל עושים ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך! מכאן התקינו חכמים שיהיו עושים מושב כבוד למלאך הברית.

וכתב בעל תולעת יעקב שצריך לומר בפירוש 'זה הכסא של אליהו' שאם אינו אומר כן, אין אליהו בא לשם. ונוהגים שאומרו: זה הכסא של אליהו זכור לטוב, לישועתך קויתי ה' וכו'. אחר כך לוקחים התינוק מהכסא ומניחים אותו על ברכי הסנדק.

ידועה שאלת הכופרים הרשעים, איך אפשר שיהיה אליהו בכמה בריתות גם יחד. ובאמת מצינו בפוסקים שדנים כיצד עובר אליהו הנביא מברית לברית בשבת, שהלא אסור ללכת יותר מאלפיים אמה. ה"חתם סופר" משיב על שאלה זו: שמעולם לא עלה אליהו בגופו למעלה מעשרה טפחים אלא נפרדה נשמתו מגופו, והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת וגופו נתדקדק ושורה בגן עדן התחתון בעוה"ז, וביום הבשורה במהרה בימינו, תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלז, ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל, אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה, אז איננו מחויב במצות והרי הוא מלאך. במענה זה גם מתורצת שאלת הכופרים, שכן מלאך אינו בעל גוף מוגבל, שהיותו במקום אחד שוללת את הימצאותו במקום אחר.

שלושה מנהגים נמצאו בקשר לשיבת הסנדק על הכסא: יש נוהגים שהסנדק בעצמו יושב על הכסא של אליהו; יש שמקפידים שלא לשבת על כסא של אליהו אלא על כסא אחר; ויש שנהגו להכין כסא מיוחד שבו שני מושבים, כשהסנדק יושב על אחד מהם, ובכך מתקיימים שני הדברים. לנוהגים כך, ראוי להושיב את הסנדק במושב השמאלי שהוא לשמאלו של אליהו, כיוון שאסור לשבת לימין רבו אלא לשמאלו. הזדמנותו של הסנדק לשבת על כסא אחד עם אליהו הנביא זכור לטוב, נותנת טעם נוסף לזכות הגדולה שראו צדיקים במצוות הסנדקאות. וכן כתב בספר "ערוך השולחן": 'זכיון שהכסא זה הוא של אליהו, לכן מהדרים להיות סנדק לישב על כסא קדוש הזה, ולהחזיק הילד על הברכיים בעת המילה ולהעשות דוגמת המזבח, ומצווה גדולה ויקרה היא'.

פניני דברי יאשיהו

חכמה שהפילה חומה

בתחילת כל דבר חדש, מתעורר יצר מיוחד של מחלוקת. כמו בערבי שבתות למשל. גם על סף ימי החורף, יצר הרע מנסה לחרחור ריב. גפרור קטן יכול לשלוח אש בחודשי חורף ארוכים ובריאים, וגם המון גשמים לא יצליחו לכבות את הדליקה. לפעמים המחלוקת פורצת מסיבות חיוביות לכאורה. חז"ל מספרים כי תגרת קין והבל ניטשה סביב הוויכוח בחלקו של מי יבנה בית המקדש. בסוף נשפך שם דם נקי. ובחלקם של מי נבנה אכן בית המקדש? הבן איש חי מספר המעשה בשני אחים שותפים, האחד עקר ועשיר והשני אב לעשרה ועני. בלילות באין רואה, ניסו כל אחד להגדיל את חלק חברו מתוך רחמנות על גורלו. בסוף נפגשו ונפלו איש על צווארי רעהו, ושם נבנה בית המקדש.

המעשה הבא התרחש לפני שנים רבות. שני אחים אוהבים בלב ונפש התגוררו בשכנות. יום אחד חלף ביניהם עניין רע והקשר המופלא נותק. מבטים רווי משטמה נשלחו מחלון אחד למשנהו, ויום אחד הגדיל האח הגדול לעשות כשכרה תעלה מלאה מים בין החצרות. מעתה לא יוכל אחי הקטן להתקרב אלי... קצף הקטן והזמין נגר שיבנה חומה גבוהה כל כך שאחיו לא יכול אף לראותו... למה? שאל הנגר. האח הקטן סיפר והנגר הבין הכול. בעוד האח פונה לעסקיו, עשה הנגר מלאכתו במהירות. כששב האח בערב, מצא במקום חומה, גשר... גשר החוצה את התעלה שבנה אחיו. הוא ביקש לכעוס, אך אז הבחין באחיו הגדול הניצב בראש הגשר ועניו זולגות דמעות... אט אט התקרב ונפל על צוואריו. אני מתבייש ממך, אחי הקטן. אני בניתי תעלה, ואתה בניתי גשר!

רבינו אשר בעל הרא"ש – ט' מר-חשוון ה'פ"ח

הלכה שאין פודים את השבויים ביותר מדמיהם. וורמס נותרה אפוא ללא מנהיג רוחני ועיני הכול ניתנו ברבנו, שכבר ניווט את הישיבה הגדולה והרחיב את גבולותיה. כך זכתה וורמס שהרא"ש יכהן ברבנותה, אך לא לאורך זמן. רבינו הבחין כי האדמה בוערת תחת רגלי יהדות גרמניה, ומיהר לשלח את בנו רבי יהודה לספרד, כשאף הוא עצמו מחסל את עסקיו וממהר לצאת בעקבותיו. יציאה חפוזה זו אגב, רוששה אותו כליל מעושרו. עם הגיעו לספרד, נתקבל בחיבה וכבוד על ידי הרשב"א, בצילו חסה, עד הגיע כתב הרבנות של קהילת טולדו שביקשה את רבנו לאב"ד ומוורה דרך.

בפרק זה זכה רבינו לחולל שינויים עולמיים בשיטת הלימוד והתפיסה ההלכתית. בדעתו הגדולה הכריע בהלכות שאוני עולם לפניו ולאחריו נמנעו מהן, כמו דיני נפשות וכריתת איברים כעונש. בספרו לא מהסס לחלוק על הכרעות קודמיו ולפסוק על פי הבנתו בדברי האמוראים. לצד ספרו ההלכתי הגדולותכריך תשובותיו הנודע, נמצאו בכתביו גם ספר הנהגות והדרכות ישרות "אורחות חיים" ופירושו הרא"ש על התורה. כמו כן מיוחס לו ספר "תוספות הרא"ש" המיוסד על דברי בעלי התוספות הקדומים, ר"י הזקן ור"ש משאנץ. בשנת ה'פ"ח, נעלה בסערה השמימה בעיר מושבו טולידו, כשהוא מותיר לעם ישראל נחלת נצח, את ספריו הקדושים ובנו בעל הטורים שנגה בשמי הגולה.

רבינו הקדוש נולד בשנת ה"א לאביו הגאון הקדוש והנורא רבי יחיאל, מגדולי ונכבדי דורו, נין ונכד לראב"ן, מבעלי התוספות. לא קלים היו חייהם של יהודי אשכנז באותה תקופה. יומם ולילה נרדפו על צווארם ולא אחת התבצעו בהם פוגרומים שגבו את חיי היקרים בבני עמנו. בדרך טראגית זו, התייתם רבינו בילדותו מאימו הצדקנית שקידשה את השם במותה. אביו היה לו אפוא לאב ולאם גם יחד וחינוכו לחיי תורה, קדושה ופרישות. עד מהרה יצא שמו כגאון ועילוי כשכוחו המיוחד בהכרעה הלכה עולה על כולנה.

אחר נישואיו לבת אחד מראשי הקהילה, פנה ללמוד תורה מפי הגדול בדורו, הלא הוא הגאון הקדוש המהר"ם מרוטנבורג, ממנו קנה את עיקרי משנתו ואף קיבלו כרבו מובהק לצד אביו. עד מהרה נכנס רבינו בעול החזקת ישיבתו הגדולה של המהר"ם כשהוא מוסר בה שיעורים כסדרם. האווירה המורעלת באשכנז, לא פסחה על וורמס, עיר מושבו של המהר"ם ורבנו באותה תקופה. בעקבות עלילה שבדה רשע משומד, נתפס הקדוש מהר"ם ונכלא במבצר על יד הים. שוביו תבעו בגינו כופר עצום שרבינו הואיל להוציל מכיסו פרטי, אך נמנע מכך עקב סירובו הנחרץ של המהר"ם, הנצמד

צדיק הכין את השיעור שעתידי ללמוד עם בנו. נם לעצמו: ומה עם בני ישראל כך? אענה לו כך! ואם כך, אענה לו כך!... פתאום צץ הבן: ואם אשאל כך וכך... לזאת לא הכנת תשובה!... אמר הצדיק: כן... אנו מכינים תשובות רבות ליצר הרע. אך הוא תמיד מפתיע בטענה שלא חשבנו כלל...